

AFSPRAKENKAART CURRICULUM

Leren Leren

Opgesteld door: Judith Schwoll/Dahlia Djohan/Marja van Kuijk (juli 2019)

Aanleiding tot het opstellen van dit document

Binnen Rafael werken we met CED leerlijn voor het vakgebied Leren Leren. Er wordt met doelen gewerkt. Dit document is opgesteld om de schoolafspraken m.b.t. het vakgebied Leren Leren van Rafael in kaart te brengen.

Theoretische achtergronden

GIP Model (*Bron: www.onderwijsdatabank.nl*)

ADI model (*Bron: www.wij-leren.nl*)

Schoolbrede afspraken

Schoolbreed wordt er gewerkt met drie werkvormen die betrekking hebben op het Leren Leren, namelijk het ADI-model, het GIP-model en werken in circuitvorm.

- **GIP Model** (zie bijlage 1)

Schoolbreed wordt er gewerkt met het GIP-model om het zelfstandig werken te bevorderen. Er wordt gewerkt met GIP kaartjes. Leerlingen leren om zelfstandig aan het werk te gaan en hulp te vragen indien nodig.

- **ADI Model** (zie bijlage 2)

Schoolbreed wordt de instructie door de leerkracht gegeven door middel van het Activerende Directe Instructiemodel. De activerende directe instructie is toepasbaar op ieder vakgebied.

- **Werken in Circuitvorm**

Schoolbreed wordt er gewerkt met de werkvorm 'werken in circuitvorm'. Middels deze werkvorm is het mogelijk om te werken in niveaugroepjes en instructie 'op maat' te kunnen geven aan de leerlingen. Daarbij leren ze ook om zelfstandig aan het werk te zijn.

- **Werken met de weektaken (zie bijlage 3)**

Schoolbreed wordt er gewerkt met de weektaken om de zelfstandigheid van de leerlingen te bevorderen. Leerlingen werken aan de weektaak na binnenkomst in de ochtend. (bij sommige groepen wordt er beredeneerd afgeweken). De weektaak wordt voor iedere leerling op niveau visueel gemaakt. De inhoud van de weektaak wordt aangepast aan het niveau van de vakoverstijgende gebieden leren leren en sociaal emotionele ontwikkeling. Per stroom is een doorlopende lijn in het aanbieden van de weektaak.

Evaluatie

De scores vanuit de CED leerlijnen, die worden weergegeven in het leerlijnenprofiel vanuit Parnassys, vormen de leidraad tot het volgen van een leerling op het gebied van Leren Leren.

Scoren CED Leerlijnen Leren Leren in Parnassys

1. Herfstvakantie (*alleen sublesdoelen OPP vakgebieden*)
2. Kerstvakantie (*alle doelen OPP vakken; alleen expliciet aangeboden doelen Niet OPP vakken*)
3. Krokusvakantie (*alleen sublesdoelen OPP vakgebieden*)
4. Tulpvakantie (*alle doelen OPP vakken; alleen expliciet aangeboden doelen Niet OPP vakken*)
5. Voor de zomervakantie (*alleen sublesdoelen OPP vakgebieden*)

Voor het eerste leerlingzorggesprek (oktober) en de leerlingzorgdag (januari/februari) wordt het leerlijnenprofiel van de leerling geanalyseerd door leerkracht en IB. Presteert de leerling wel of niet conform leerroute/OPP? Welke interventies moeten er worden ingezet? Al eerder opgestelde interventies worden geëvalueerd.

Voor het derde leerlingzorggesprek (juni) worden alle interventies geëvalueerd en er wordt gekeken of de leerling wel/niet conform leerroute presteert. Dit kan ertoe leiden dat extra doelen in Parnassys worden opgezet en de leerroute en/of het OPP wordt bijgesteld.

Alles wat er besproken wordt, wordt gedocumenteerd in notities leerlingzorg in Parnassys door zowel leerkracht als IB.

Leerjaar	Uitstroom- bestemming	1	2	3	4	5	6	7	8
Kalender- leeftijd (1 aug)		4	5	6	7	8	9	10	11
Leerroute en IQ bij be- nadering / DL		-19 - 10	-9 - 0	1 - 10	11 - 20	21 - 30	31 - 40	41 - 50	51 - 60
OPP 1	VSO ZML Dagbesteding Belevingsgericht / Dagbesteding	Niv 1 50%	Niv 1	Niv 2 33%	Niv 2 67%	Niv 2	Niv 3 33%	Niv 3 67%	Niv 3
OPP 2	VSO ZML Dagbesteding Activerend	Niv 1	Niv 2	Niv 3 50%	Niv 3	Niv 4 50%	Niv 4	Niv 5 50%	Niv 5
OPP 3	VSO ZML Dagbesteding Arbeidsgericht / (Beschutte) Arbeid	Niv 1	Niv 2	Niv 3	Niv 4	Niv 5	Niv 6 67%	Niv 6	Niv 7
		Niv 2 50%	Niv 3 50%	Niv 4 50%	Niv 5 33 %			Niv 7 33%	
OPP 4	VSO ZML Arbeid / Praktijkgericht Onderwijs	Niv 2	Niv 3	Niv 4	Niv 5	Niv 6	Niv 7	Niv 8	Niv 9

Schoolstandaard / streefdoelen

LEERROUTE 1 t/m 4

Afspraken en uitwerking voor de onderbouw & middenbouw (leerjaar 0 t/m 5)

- Methoden en materialen
ADI – Model / GIP Model / werken in Circuitvorm
Schoolbreed worden deze werkvormen ingezet.
- Leertijd
Leertijd is vakoverstijgend berekend.
- Evaluatie en toetsen
ADI model: Leerkrachten geven hun instructie vorm door het toepassen van het ADI model voor ieder vakgebied. Dit wordt door de leden van het MT twee keer per jaar geobserveerd. Leerkrachten krijgen daarop feedback.
Leerlingzorg: aan de hand van het leerlijnenprofiel wordt er gekeken of de leerling op het gebied van Leren Leren wel of niet conform leerroute presteert. Individuele interventies kunnen worden opgesteld en worden gedurende een schooljaar minimaal 1 keer geëvalueerd.
- Ondersteuningsinterventies

Vanuit Parnassys kunnen er extra doelen worden opgezet wanneer blijkt dat een leerling boven het streefniveau presteert. Een andere keuze kan zijn om het OPP bij te stellen naar boven. Het OPP moet hiervoor wel minimaal 1 keer geëvalueerd zijn.

Afspraken en uitwerking voor de bovenbouw (leerjaar 6, 7 en 8)

- Methoden en materialen
ADI Model / GIP Model / werken in Circuitvorm
Schoolbreed worden deze werkvormen ingezet.
- Leertijd
Leertijd is vakoverstijgend berekend.
- Evaluatie en toetsen
ADI model: Leerkrachten geven hun instructie vorm door het toepassen van het ADI model voor ieder vakgebied. Dit wordt door de leden van het MT twee keer per jaar geobserveerd. Leerkrachten krijgen daarop feedback.
Leerlingzorg: aan de hand van het leerlijnenprofiel wordt er gekeken of de leerling op het gebied van Leren Leren wel of niet conform leerroute presteert. Individuele interventies kunnen worden opgesteld en worden gedurende een schooljaar minimaal 1 keer geëvalueerd.
- Ondersteuningsinterventies
Vanuit Parnassys kunnen er extra doelen worden opgezet wanneer blijkt dat een leerling boven het streefniveau presteert. Een andere keuze kan zijn om het OPP bij te stellen naar boven. Het OPP moet hiervoor wel minimaal 1 keer geëvalueerd zijn.

Aanspreekpunt en evaluatie

Judith Schvoll, Dahlia Djohan, Maïke Lamers (Intern Begeleiders Rafael)

Bijlage 1

GIP Model

De term 'GIP-model' staat voor: Groeps- en Individueel gericht Pedagogisch en didactisch handelen van de leerkracht. Dit model integreert verschillende thema's die van belang zijn voor het werken met een klas leerlingen. Binnen dit kader heeft de term 'thema' betrekking op een gebied dat van belang is voor het functioneren van de groep. De inhoud van een thema heeft zowel betrekking op het handelen van leerlingen als van de leerkracht. Deze thema's zijn achtereenvolgens: organisatie, zelfstandigheid, instructie, emotionele ontwikkeling en omgaan met elkaar. De groepsaanpak en het handelen van de leerkracht staan hierin centraal. Uitgangspunt vormt de gedachte dat men binnen het 'gewone' werk in de klas kwetsbare leerlingen op systematische wijze adequate hulp biedt. Bij het GIP-model wordt, in tegenstelling tot een aanpak waarbij voor verschillende knelpunten aparte programma's worden ingezet, allereerst een analyse gemaakt van de gebruikelijke wijze van werken. Vervolgens worden hierin de gewenste veranderingen aangebracht. Pas daarna komt het inzetten van aparte programma's aan de orde. Het GIP-model bestaat uit twee afzonderlijke boeken: een tekstboek en een boek met bijlagen, zoals (observatie-)formulieren, praktijkvoorbeelden e.d.

(Bron; www.onderwijsdatabank.nl)

Bijlage 2

ADI Model

Instructiegedrag

Welke vragen stel je bij de instructie? Hoeveel vragen stel je? Dat verschilt per leerkracht. Zo bestaat er ook een groot verschil in het instructiegedrag van leerkrachten. Sommige leerkrachten zijn hierin succesvoller en effectiever dan anderen.

Een effectieve instructie kan niet zonder zorgvuldige planning en efficiënte tijdsindeling. Daarnaast is de rol van de leerkracht belangrijk. Ook de lesopbouw heeft invloed op de effectiviteit van de instructie. Maar hoe kan je effectief instructie geven?

Activerende directe instructie

Dit model is gebaseerd op het Directe instructiemodel, aangevuld met elementen uit de sociaal-constructivistische leerpsychologie. Daarbij staat het actief leren en de kennisconstructie centraal. De achterliggende gedachte is dat nieuwe informatie beter beklijft als het gekoppeld wordt aan bestaande kennis.

Bij activerende directe instructie doorlopen de leerkracht en de leerling samen op een interactieve manier de stappen in de onderwijsleersituatie. Dit model is gestructureerd opgebouwd in zeven fasen:

- Terugblik. De onderwijsactiviteit start met het ophalen van voorkennis en/of het bespreken van het voorgaande werk.
- Oriëntatie. De leerkracht presenteert het onderwerp van de les. Hij geeft een lesoverzicht met eindtijd. Ook benoemt hij de lesdoelen en bespreekt hij het belang van de lesstof.
- Instructie. In kleine stappen onderwijst de leerkracht de leerstof.
- Begeleide inoefening. Onder begeleiding van de leerkracht oefenen de leerlingen de zojuist aangeboden leerstof.
- Zelfstandige verwerking. In deze fase gaan de leerlingen zelfstandig aan de slag.
- Evaluatie. Daarna komt de nabespreking van de dingen die goed en minder goed gingen. Laat de leerlingen dit zelf benoemen. Controleer of het lesdoel bereikt is.
- Terug- en vooruitblik. De leerkracht plaatst de les in de context van de andere lessen en geeft aan welke vervolgvactiviteit komt.

De hoofdonderdelen van de les zijn de instructie, het begeleide inoefenen en de zelfstandige verwerking. Hieronder volgen per hoofdonderdeel enkele tips.

Tips bij de instructie

- Leer één oplossingsstrategie aan. Dit voorkomt verwarring.
- Gebruik heldere taal en concrete voorbeelden.
- Laat de leerlingen voorbeelden bedenken. Beperk de tijd hiervoor wel.
- Doe vaardigheden voor (modelleren).
- Speel vragen van de leerlingen terug naar de groep.
- Controleer of de leerlingen de stof begrijpen.
- Zorg voor een stapsgewijze toename van de moeilijkheidsgraad.
- Differentieer in de vraagstelling.
- Vat de uitleg aan het einde kort samen.

Tips bij de begeleide inoefening

- Stel veel vragen.
- Laat leerlingen de instructie herhalen en verwoorden.
- Zorg voor een stapsgewijze toename van de moeilijkheidsgraad.
- Verminder de ondersteuning geleidelijk.
- Oefen door tot de leerlingen de stof beheersen.

Tips bij de zelfstandige verwerking

- Zorg ervoor dat de leerlingen gelijk kunnen starten.
- Laat de leerlingen weten dat hun werk nagekeken wordt.
- Houdt een vaste loopronde aan.
- Zorg voor convergente differentiatie.

Coöperatieve werkvormen

Om de betrokkenheid van de leerlingen te vergroten, is het goed om coöperatieve werkvormen in te zetten. Hieronder volgen per lesfase enkele werkvormen:

- Terugblik: denken-delen-uitwisselen, om de beurt, interviews, rotonde, genummerde hoofden.
- Oriëntatie: denken-delen-uitwisselen, om de beurt, interviews, rotonde, genummerde hoofden.
- Instructie: denken-delen-uitwisselen, om de beurt, rotonde, genummerde hoofden.
- Begeleide inoefening: duo's, denken-delen-uitwisselen, om de beurt, rotonde, genummerde hoofden.
- Zelfstandige verwerking: duo's, denken-delen-uitwisselen, flitsen, om de beurt, interviews, rotonde, placemat, genummerde hoofden.
- Evaluatie: denken-delen-uitwisselen, flitsen, interviews, rotonde.
- Terugblik en vooruitblik: denken-delen-uitwisselen, om de beurt, interviews, rotonde, genummerde hoofden.

Door de leerlingen te activeren, neemt de betrokkenheid toe. Betrokkenheid is nodig om te kunnen leren. En daar gaat het tenslotte om.

(Bron; www.wij-leren.nl)

Het ADI-model (zoals gehanteerd op Rafael)

Het activerende directe-instructiemodel is een model dat instructie effectiever maakt. Het is gebaseerd op het directe-instructiemodel, maar geeft meer aandacht aan het activeren van de leerlingen. Activerende directe instructie staat dus niet gelijk aan frontaal klassikaal lesgeven zonder interactie met de leerlingen. Directe instructie staat voor een leerkracht-gestuurde aanpak, vooral in de beginfase.

Het activerende directe-instructiemodel bestaat uit zeven fasen met bijbehorende aandachtspunten.

- Fase 1. Terugblik
- Fase 2. Oriëntatie
- Fase 3. Uitleg
- Fase 4. Begeleide inoefening
- Fase 5. Zelfstandige verwerking
- Fase 6. Evaluatie
- Fase 7A. Terug- en vooruitblik
- Fase 7B. Feedback

Iedere handeling heeft een kleur, zodat duidelijk wordt waarom een bepaalde handeling gedaan wordt, waar het op gericht is.

Blauw: aandachtspunten vooral gericht op de **structuur** van het ADI-model

Groen: aandachtspunten vooral gericht op het **activeren** van de leerlingen

Rood: aandachtspunten gericht op het **differentiëren**

Fase 1. Terugblik

- Bespreek het voorgaande werk
- Haal de benodigde voorkennis op en vat deze samen
- Laat de leerlingen in tweetallen of groepjes hun voorkennis activeren
- Stel, als het nodig is, de voorkennis opnieuw aan de orde

Fase 2. Oriëntatie

- Presenteer het onderwerp van de les
- Relateer de les aan voorgaande en komende lessen
- Relateer de les aan betekenisvolle situaties
- Bespreek het belang van de lesstof
- Geef een lesoverzicht
- Stel leerdoelen

Fase 3. Uitleg

- Onderwijs in kleine stappen
- Gebruik heldere taal
- Geef concrete voorbeelden
- Laat leerlingen voorbeelden bedenken
- Maar gebruik van materialen en stappenplannen
- Doe een vaardigheid hardop denkend voor (modelleren)
- Speel vragen van de leerlingen terug naar de groep
- Ga na of leerlingen de stof begrijpen
- Vermijd uitweidingen
- Vergroot stapsgewijs de moeilijkheidsgraad
- Geef een samenvatting aan het eind van de uitlegfase

Fase 4. Begeleide inoefening

- Laat leerlingen onder begeleiding oefenen
- Geef korte en duidelijke opdrachten
- Stel veel vragen
- Laat de leerlingen aangeven hoe ze aan het antwoord gekomen zijn
- Zorg ervoor dat leerlingen betrokken blijven
- Ga door met oefenen tot de leerlingen de stof beheersen
- Stimuleer leerlingen om zelf op zoek te gaan naar oplossingen
- Maak gebruik van materialen en stappenplannen
- Zorg voor een geleidelijke toename van moeilijkheidsgraad
- Verminder geleidelijk de ondersteuning
- Laat de leerlingen in tweetallen of groepjes oefenen

Fase 5. Zelfstandige verwerking

- Zorg ervoor dat de leerlingen onmiddellijk (kunnen) beginnen
- Zorg ervoor dat de inhoud gelijk is aan de voorafgaande lesfase
- Laat de leerlingen weten dat hun werk nagekeken wordt
- Stimuleer de leerlingen om zelf op zoek te gaan naar oplossingen
- Vergroot de toepassingsmogelijkheden
- Laat de leerlingen in tweetallen of groepjes werken
- Geef extra verwerkingsstof aan goed presterende leerlingen
- Geef extra instructie aan de zwak presterende leerlingen

Fase 6. Evaluatie

- Laat de leerlingen onder woorden brengen wat goed ging, wat niet goed ging en wat ze de volgende keer anders gaan doen
- Controleer of en hoe het lesdoel is bereikt
- Laat de leerlingen in tweetallen of groepjes het leerproces evalueren

Fase 7A. Terug- en vooruitblik

- Plaats de les in de context van een lessenreeks
- Geef aan waar de volgende les over zal gaan

Fase 7B. Feedback

- Geef vaak en regelmatig feedback
- Corrigeer fouten onmiddellijk
- Geef procesfeedback

Bijlage 3

Weektaak

Opbouw per stroom:

Bij de A stroom werken de leerlingen ook met de weektaken. De werkgroep is bezig om de opbouw van de weektaken te inventariseren. Dit wordt later nog aangevuld.

B-stroom

Groep	Soort weektaak	Inhoud
Pauw/Muis	Keuze uit twee soorten speelgoed	Speelgoed keuze
Konijn	Drie keer per week Eigen takenkaart met picto's Voor de ochtendkring	Spel (1 keer) en cognitieve werkjes
Kat	Vier keer per week (start met 3) Eigen takenkaart Voor de ochtendkring, na fruit eten en na broodeten.	Spel en cognitieve werkjes
Hond	Vijf keer per week Takenkaart hangt in de klas. Met een letter op de takenkaart geven leerlingen aan als ze klaar zijn met de taak. Bij binnenkomst	Cognitieve werkjes
Paars	Vijf keer per week Takenkaart hangt in de klas. Met een letter op de takenkaart geven leerlingen aan als ze klaar zijn met de taak. Bij binnenkomst	Cognitieve werkjes
Rood	Vier keer per week (i.v.m. gym in de ochtend) Takenkaart in Prowise. Bij binnenkomst.	Cognitieve werkjes
Bruin	Vijf keer per week. Leerlingen plannen op vrijdag in wat ze komende week gaan doen. Leerlingen hebben de vrijheid op welk moment ze de taak doen. Hierdoor moeten leerlingen plannen en verantwoording nemen.	Cognitieve werkjes

SI-IL

Voor de SL-il groepen heeft de weektaak als functie dat leerlingen bij binnenkomst kunnen landen, er is duidelijkheid over hetgeen ze moeten doen, de leerlingen hoeven nog even niets met andere leerlingen.

Groep	Soort weektaak	Inhoud
Paard	Vijf keer per week Leerlingen hebben eigen takenkaart Leerlingen kiezen per dag	Afhankelijk van het niveau van de leerling
Oranje	Vijf keer per week (op maandag plannen de leerlingen hun taken) Bij binnenkomst	Cognitieve taken
Lila	Vijf keer per week Op maandag kiezen de leerlingen voor de hele week en maandagochtend)	Keuze uit 8 spelmogelijkheden

	Er is een keuzekaart voor de hele groep met als doel dat leerlingen kunnen zien welke werkjes al gekozen zijn door andere leerlingen.	

SI-stroom

Groep	Soort weektaak	Inhoud
Eend	Twee keer per week Keuze uit twee materialen die bij de leerling op tafel staan Een gekozen moment op de dag	Spelmateriaal
Kikker	Twee keer per week Keuze uit twee foto's. Een gekozen moment op de dag	Spelmateriaal
Zilver	Vier keer in de week Leerlingen hebben eigen kaart met daarop picto's Leerlingen kiezen elke dag	Keuze uit 8 spelmogelijkheden
Groen	Vijf keer in de week Leerlingen hebben eigen kaart met daarop picto's Leerlingen kiezen elke dag	
Goud	Vijf keer in de week Leerlingen hebben eigen kaart met daarop picto's	